

Kayaw - Kală - Ghòtò

Cèplôbèhtŭ

Kayaw – English – Myanmar

Dictionary

ကယော - အင်္ဂလိပ် - မြန်မာ

အဘိဓါန်

2017

1st Edition

Kayaw – English – Myanmar Dictionary

© 2017, Kayaw Ethnic Literature and Cultural Central Committee
and SIL International®.

Published by
Kayaw Ethnic Literature and Cultural Central Committee

1st edition – 1000 copies
printed in Myanmar

The text of this dictionary is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>)

You may:

- Share — copy and redistribute the material in any medium or format
- Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

Under the following terms:

- Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made. You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.

For additional permissions or to submit feedback contact:

kayawteam@gmail.com

TAĪKHŪĪĀ

“Cèphlōbēhtǔ” hajô tabā htǔhōkēhō ecă, thòlethòtē kètēmǐ. Hajô mē èdili kajǒ pra ma toō ètāhtōkhūhtǒă dǒ ètakhòthòdǒ. Hajô mē èrikǔ tabā ecă èbēhōpòlò nõ mǒnǔ haō. Mēbū thòdǒthòdǒ ecǒdǔ mabēhō thă depe tòkhō.

Kayaw ecèphlō mē èō dăkhō haō. Phǐphǔ dēhalǔ mē èdoisōi tara wa èkhūlomo ètado. Hǒ kēna thīnāi tara tarobā dǒ htǐghālokhō èmièkhă ô tamalemajō, tadoisōi dǒ ta behtobesǐ èkǔ nu. Pa mai khōnōhǒ tèklè nu mē Kală èphǔghī lèmai hǔ pa dēhanō mathaka pa cô malǒthījă Bica èrîekě dǒ cô athūbūthabă gǒ nu.

Lejō mē hǒ bā robai dǒ athēlǒi wa phūli doanǐ èkukhū, èku htǔbra dǒ èku htada. “Cèphlōbēhtǔ” hajô tabā ecă pa Kayaw phūli toō athēlǒi, malǒi dǒ robāi thă toă èjō rǔkhǒ.

Mathaka Kayaw èjō cô lūmaja haō nu èrū ghutǔ mē, bă pa Kajǒ ô- a khǒ nu, kǔtōsǒdě athabă, athǒpô thă wa hǒ jō. Mathakanu hě nālai khǒ Kayawphū kǔtara thō mai “Cèphlōbēhtǔ” hajô tabā dǒ ecô thījăi khǒ èleèjō dǒ madūhōlèhō èhtǐghā wa tanǐdǔ, tathǐghūthījă dǒ tajūtānā nu.

Èghutūlò hě thījăhōge Kajǒ èmakèhō “Cèphlōbēhtǔ” hajô tabā. Bica sūrísūmo, laōsuōma dǒ bēkhūbēnò toă ènārūkhǒ kǔtara!

Bisu - Sotero Phamo

ကယောအဘိဓာန်နှင့်စာရေးစနစ်

နိဒါန်း

ကယောစာပေ နှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့မှ ကယော ဘာသာစကား၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု နှင့် ထုံးတမ်းစဉ်းစားတွင်ရှိသော စကားလုံးများကို စုဆောင်း၍ ကယောအဘိဓာန် အဖြစ် ၂၀၁၇ စက်တင်ဘာလတွင် စာလုံး အရေအတွက် ပေါင်း (၅၃၀၀) ကျော်ဖြင့် ပထမဦးဆုံးအကြိမ် ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ပါသည်။

အဘိဓာန်ပြုစုရသည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဘာသာစကား အရင်း အမြစ် မပပျောက်အောင် ထိန်းသိမ်းရန်၊ ကယော ဘာသာစကားရှိ စကားလုံးများကို လေ့လာနိုင်ရန်၊ မိမိဘာသာစကားကို တွင်တွင် ကျယ်ကျယ် အသုံးပြုနိုင်ရန်၊ နောင်လာနောက်သားများ ဆက်လက်၍ အသုံးပြုနိုင်ရန်၊ လူမျိုး တစ်မျိုး၏ အင်္ဂါရပ် ဖြစ်သည့် စာပေကို မြင့်တင်ခြင်း အားဖြင့် မိမိ၏လူမျိုး ဂုဏ်မြင့်လာစေရန်၊ မိမိ၏ ဘာသာစကား သင်ကြားရေးအတွက် အထောက်အကူပြုစေရန် နှင့် ကယောဘာသာမှတစ်ဆင့် အင်္ဂလိပ်နှင့် မြန်မာဘာသာစကားများကို လေ့လာနိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ပြုစုခဲ့ပါသည်။

ကယောဘာသာစကားတည်ဆောက်ပုံ

ကယော ဘာသာစကား၏ ဝါကျ တည်ဆောက်ပုံတွင် ကတ္တားသည် ရှေ့ဆုံးတွင်ရှိ၍ အလယ်တွင် ကြိယာလိုက်ကာ နောက်ဆုံးတွင် ကံကိုထားသည့်ပုံစံဖြစ်သည်။
(ကတ္တား + ကြိယာ + ကံ)

ကယောဘာသာစကားရေးသားပုံစနစ်

ကယောဘာသာစကား၏ စကားလုံးကို ဗျည်း၊ ဗျည်းတွဲ၊ သရ နှင့် တက်ကျအသံသင်္ကေတတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။

ဗျည်း နှင့် သရ - Alphabet Letters - Cèphlō

ကယောစာကိုအခြေခံဗျည်းအက္ခရာသင်္ကေတ (၂၁) လုံး နှင့် အခြေခံသရအက္ခရာသင်္ကေတ (၅) လုံး၊ စုစုပေါင်း (၂၆) လုံးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ယင်းတို့ကိုအောက်ပါ ဇယားကွက်ထဲတွင် အစဉ်လိုက်ဖော်ပြထား ပါသည်။

A	B	C	D	E	(F)
G	H	I	J	K	L
M	N	O	P	(Q)	R
S	T	U	(V)	W	(X)
		Y	(Z)		

အထက်ပါဇယားကွက်ထဲမှာ ကွင်းခတ်ထားသော အက္ခရာ များသည် ကယောအသံစနစ်တွင် မပါဝင် သော်လည်း ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လူ့အမည်နာမများ နှင့် မွေးစားစကားလုံး များတွင် အသုံးပြုပါသည်။

ဗျည်းတွဲ - Consonant Digraphs and Trigraphs

ကယောဗျည်းတွဲသင်္ကေတတွင်နှစ်လုံးတွဲဗျည်း (၁၆) လုံး နှင့် သုံးလုံးတွဲဗျည်း (၅) လုံး ဟူ၍ရှိပါသည်။

နှစ်လုံးတွဲဗျည်း - Consonant Digraphs - Cèphlōkhūsū thūglu rû (2) phlō

BL	BR	GH	GL	GR	HT	KH	KL	KR	PH
		PL	PR	DR	TH	TR	WH		

သုံးလုံးတွဲဗျည်း - Consonant Trigraphs - Cèphlōkhūsū thūglu rû (3) phlō

KHL	KHR	HTR	PHL	PHR
-----	-----	-----	-----	-----

သရ - Vowels - Cèphlōthāphlō

ကယောဘာသာစကားတွင် သရ (၁၀) လုံး ရှိပါသည်။ ယင်းသရ (၁၀) လုံးကို အောက်ပါဇယားကွက်ထဲတွင်ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုသရ(၁၀)လုံးအနက်(၅) လုံး မှာ အက္ခရာရိုးရိုးဖြစ်ပြီး ကျန်(၅) လုံး မှာ အသံပြောင်းစေသည့် သရပြောင်းသင်္ကေတ (˘) ètūlū (သို့) (^) ètuglu ကိုသရ အပေါ်တွင်ထားရှိခြင်းအားဖြင့် သရပြောင်း များဖြစ်လာပါသည်။

a	e	i	o	u
è	î	ò	ô	û

တက်ကျအသံသင်္ကေတ - Tone Marks -

ကယောအသံစနစ်တွင် အမြင့် ၊ အလယ်၊ အနိမ့် အသံ (၃) မျိုး ရှိပါသည်။ ယင်းတို့ကို အောက်ပါ သင်္ကေတများဖြင့် ကိုယ်စားပြုထား ပါသည်။

အမြင့်သံ	အလယ်သံ	အနိမ့်သံ
˘	သင်္ကေတမရှိ	-
èhtōlō		èlòprō

သရပြောင်းသင်္ကေတ နှင့် တက်ကျအသံသင်္ကေတ

(Vowel Diacritics and Tone Marks)

ကယောစာရေးနည်းစနစ်တွင် တက်ကျအသံသင်္ကေတ (˘) နှင့် (ˉ) သည် သရ အားလုံးအပေါ် ရှိနိုင်သည်။

	သရ + (အလယ်သံ)	သရ + အမြင့်သံ (˘)	သရ + အနိမ့်သံ (ˉ)
၁။	a	ǎ	ā
၂။	e	ě	ē
၃။	è	ě	ē
၄။	i	ǐ	ī
၅။	î	ǐ	ī
၆။	o	ǒ	ō
၇။	ò	ǒ	ō
၈။	ô	ǒ	ō
၉။	u	ǔ	ū
၁၀။	û	ǔ	ū

အဘိဓာန်တွင် စကားလုံးများ ဖွဲ့စည်းထားသည့်ပုံစံ နှင့် စည်းမျဉ်းများ

စကားလုံးများကိုကယော-အင်္ဂလိပ်-မြန်မာပုံစံစီစဉ်ထားပါသည်။ ကယော ဘာသာစကား၏ ဝါစင်များကိုထည့်သွင်းထားပြီး ဥပမာများကိုလည်း လိုအပ်သလိုထည့်ပေးထားပါသည်။

စည်းမျဉ်းများ

၁။ “y” ကိုအထူးသဖြင့်နာမ် (ဥပမာ- အကောင်၊ အသီး၊ အပင်အမည်) များတွင်အသုံးပြုထားပါသည်။

၂။ “j” ကိုကြိယာနေရာတွင်အထူးသဖြင့်အသုံးပြုပါသည်။ အချို့သော အထူးမွေးစားနာမည် (ဥပမာ-Jesu, Jerusalem) များတွင် အသုံးပြုထားပါသည်။

၃။ Kayaw ကို ကယောလူမျိုးစုနာမည်၊ ဘာသာစကားအတွက် ရေးသားအသုံးပြုထားပါသည်။

၄။ Kajǝ ကို “လူသား” ဟူသောအဓိပ္ပါယ်အတွက် ရေးသား အသုံးပြုထားပါသည်။

၅။ သရအသံတဝက်ကို ကိုယ်စားပြုရန် “a” ကို အသုံးပြုပါသည်။ ဥပမာ- “လက်တစ်ဝါးစာ” ကို taphē ဟု ရေးသားအသုံးပြုထားပါသည်။ “တစ်စုံ” ကို taphū ဟု ရေးသားအသုံးပြုထားပါသည်။

၆။ “-“ ကို နာမ်စားများ (သို့) အခြားစကားလုံးများဖြင့်တွဲ၍ သုံးသည့်စကားလုံးများကြားတွင်ထည့်၍ သုံးထားပါသည်။

ဥပမာ-

စာရေးရာတွင်		အဘိဓာန်တွင်	
èbuèrě	bu-rě	ဘုန်းကျက်သရေ	(နမ်စားတွဲ)
nabanagrò	ba-grò	ကျန်းမာသည်	(နမ်စားတွဲ)
mabīmabā	bī-bā	ပရမ်းပတာ	(ကြိယာတွဲ)

၇။ “/ ” ကို စကားလုံးတစ်လုံးနှင့် ယင်းစကားလုံးကို ဖို/မ စကားလုံးတွဲပြီး သုံးသည့် အခါတွင်၎င်း၊ ဒေသအလိုက် စကားလုံး အသုံးအနှုန်းပုံ ကွဲပြားသည့် အခါတွင်၎င်း ဤသင်္ကေတကို စကားလုံးများကြားတွင် သုံးပါသည်။

ဥပမာ-	ahū / ahūakle	ခိုးသည်	(ဖို/မ စကားလုံး)
	căhtī / căhticănǝ	နှင်းစက်	(ဖို/မ စကားလုံး)
	blō / blū	အမူးပြေသော	(ဒေသသုံးစကား)
	jehtǎ / htǎje	တီကောင်	(ဒေသသုံးစကား)

၈။ ကယောစာ၏ စကားလုံး ရှေ့တွင် "a" (သို့) "è" ကို မကြာခဏ တွေ့ရသော်လည်း ဤအဘိဓာန်တွင် ယင်းတို့ကို ဖြုတ်၍ ရေးသားထားပါသည်။

ဥပမာ-

စာရေးရာတွင်	အဘိဓာန်တွင်	
aka	ka	ရိတ်သည်
èdū	dū	ကြီးမားသော

၉။ ကယောစကားလုံးအသီးသီး၏ နောက်တွင် အောက်ပါ ဇယားကွက်ထဲတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း အတိုကောက်ဖြင့် ယင်းစကားလုံး၏ ဝါစင်္ဂကို ရေးသားထားပါသည်။

ဝါစင်္ဂ	Part of speech	အတိုကောက်
နာမဝိသေသန	adjective	adj.
ကြိယာဝိသေသန	adverb	adv.
အမျိုးအစားပြသည့် စကားလုံး	classifier	clf.
စကားဆက်	conjunction	conj.
အာမေဗိုတ်	exclamation	excl.
နေရာပြနာမ်	locator noun	loc n.
နာမ်	noun	n.
ကိန်းဂဏန်း	number	num.
အကူပစ္စည်း	particle	prt.
စကားစု	phrase	phr.
နေရာ/အချိန်ဝိဘတ်	preposition	prep.
နာမ်စား	pronoun	pro.
အမေးဝိဘတ်	question word	quest.
ကြိယာ	verb	v.

၁၀။ ရှာဖွေလိုသော စကားလုံး ရှာတွေ့လွယ်စေရန် စာအုပ်၏ ဒုတိယအပိုင်းတွင် စကားလုံးများကို အင်္ဂလိပ်-ကယော ပုံစံ စီစဉ်ထားပါသည်။ တတိယအပိုင်းတွင် မြန်မာ-ကယော ပုံစံ စီစဉ်ထားပါသည်။